

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 30. marca 2017 r.

Powód A. B. pozwem z dnia 1.04.2015 r. skierowanym przeciwko W. Ł. zażądał:

I. uznania za bezskuteczną względem niego umowy darowizny (...) sporządzonej przez notariusza H. S. z Kancelarii Notarialnej w S., mocą której J. B. (1) darowała swojej matce (pозwanej) W. Ł. 1/2 udziału w nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) położoną w S., objętą księgą wieczystą (...), a to w celu ochrony wierzytelności, którą posiada względem dłużniczki J. B. (2) w kwocie 130.413,49 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8.07.2010 r. do dnia zapłaty oraz w kwocie 10.211 zł tytułem kosztów postępowania, stwierdzonej postanowieniem SR w R. XIII Zamiejscowy Wydziału Cywilny z siedzibą w S.(...);

II. zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

Uzasadniając pozew powód naprowadził, że jest wierzycielem – z tytułu bezprawnego wzbogacenia – swojej żony J. B. (2) co do wierzytelności sprecyzowanej w żądaniu pozwu. Wierzytelność ta wynikać ma z faktu, że pomimo zniesienia – z dniem (...)r. – wspólności majątkowej małżeńskiej J. B. (2), po tej dacie, pobrała z jego majątku osobistego towary i gotówkę. Powód wskazał, że przedmiotową darowizną (...) r. dłużniczka darowała swojej matce udział w 1/2 własności działki nr (...) położonej w S. czyniąc to z pokrzywdzeniem jego, jako wierzyciela, albowiem na skutek tej czynności prawnej stała się niewypłacalna. Powód podkreślił przy tym, że ma względem dłużniczki także inne wierzytelności stwierdzone tytułami wykonawczymi oraz, że dłużniczka wyzbyła się również innych swoich nieruchomości darując je najbliższej rodzinie i powodując tym samym bezskuteczność kierowanych przeciwko niej egzekucji. Powód przywołał art. 527 i następne kc oraz wywiódł, że dłużniczka działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela skoro wiedziała o istnieniu wierzytelności chronionej i konieczności jej rozliczenia.

Pozwana złożyła (k. 109) odpowiedź na pozew wnosząc o jego oddalenie i zasądzenie zwrotu kosztów procesu. Pozwana zaprzeczyła twierdzeniom pozwu. Zarzuciła, że powód nie wykazał roszczenia objętego żądaniem pozwu. W szczególności, że nie udowodnił wierzytelności chronionej (w dacie wniesienia pozwu postanowienie(...) było jeszcze nieprawomocne) oraz, że brak jest podstaw do przyjęcia bezskuteczności egzekucji względem J. B. (2) skoro skierowano je tylko do wynagrodzenia za pracę i zasiłku chorobowego dłużniczki. Pozwana zarzuciła, że w dacie darowizny jej córka nie miała świadomości działania z pokrzywdzeniem wierzyciela albowiem spodziewała się uzyskać spłatę ze swej części majątku dorobkowego, zaś dokonywane wówczas darowizny w rodzinie były czynnościami podejmowanymi po to, aby zrealizować dyspozycję testamentu matki pozwanej – A. M.. Pozwana podniosła, iż na skutek przedmiotowej darowizny jej córka nie stała się niewypłacalna, a powód ma możliwość zaspokojenia swojej wierzytelności z innego (pозwana bliżej go nie sprecyzowała) składnika majątku córki.

Strony, na skutek wydanego zarządzenia (k. 119), wymieniły jeszcze pisma przygotowawcze, a to z dnia 24.08.2016 r. (k. 122) w przypadku powoda i z dnia 20.09.2016 r. (k. 157) w przypadku pozwanej, w których podtrzymały swoje stanowiska procesowe oraz argumentację przytoczoną na ich poparcie.

Sąd ustalił co następuje:

W dniu (...)r., w S., został zawarty związek małżeński pomiędzy powodem a J. Ł. (1) (po mężu B.).

(k. 22: odpis aktu małżeństwa).

Prawomocnym postanowieniem (...) Sąd Rejonowy w R. XIII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w S. dokonał podziału majątku wspólnego J. B. (2) i A. B. (powoda) i w ramach tego postępowania (pkt V) zasądził od pozwanej wówczas J. B. (2) na rzecz powoda A. B. kwotę 130.413,49 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8.07.2010 r. do dnia

zapłaty oraz zasądził (pkt. VI) od J. B. (2) na rzecz powoda kwotę 10.121 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Apelacje obu stron od tego postanowienia zostały oddalone postanowieniem SO (...).

Pozew o powyższą wierzytelność w kwocie 130.413,19 zł został złożony do SO w R. w dniu (...), który – postanowieniem (...) – przyłączył go do toczącej się już przed Sądem Rejonowym w S. sprawy o podział majątku wspólnego. Przed wniesieniem tego pozwu powód – pismem z dnia 18.11.2009 r. – wzywał J. B. (2) do zapłaty kwoty 130.413,49 zł. Wierzytelność ta jest oparta o art. 405 kc i wynika z faktu, że po zniesieniu ustawowej wspólności małżeńskiej, tj. (...), J. B. (2) bez podstawy prawnej pobrała z firmy powoda gotówkę, paliwo i inne towary oraz pokryła inne swoje prywatne wydatki na przedmiotową kwotę.

(k. 6-16 oraz 132: odpis postanowienia SR w R.(...)z uzasadnieniem;

k. 133: odpis postanowienia SO w (...) z klauzulą wykonalności;

k. 136-138: pismo powoda do J. B. (2) z dnia 18.11.2009 r. z potwierdzeniem nadania i odbioru;

k. 139-141: odpis pozwu z dnia 24.03.2010 r.).

Powód ma względem J. B. (2) także inne wierzytelności. Z prawomocnego wyroku SR w S. (...) wynika wierzytelność o zapłatę kwoty 65.400 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 31.11.2010 r. do dnia zapłaty i kosztami postępowania w kwocie 6.887 zł. Apelacja pozwanej wówczas J. B. (2) od tego wyroku została oddalona przez SO w (...), który dodatkowo zasądził zwrot kosztów postępowania apelacyjnego w kwocie 1800 zł.

(k. 23: odpis wyroku SR w S.(...);

k. 24: odpis wyroku SO (...)).

W oparciu o w/w tytuły wykonawcze powód wystąpił – wnioskiem z dnia(...) – do Komornika o egzekucję. Postępowanie egzekucyjne zostało umorzone postanowieniem z dnia 21.06.2016 r., (...), a to wobec stwierdzenia częściowej bezskuteczności egzekucji; wyegzekwowano kwotę 4.276,17 zł, a wysokość egzekwowanego świadczenia pieniężnego wyniosła 93.795,13 zł. W toku egzekucji ustalono, że: dłużniczka nie pracuje, nie prowadzi działalności gospodarczej, nie pobiera świadczeń emerytalno-rentowych, posiada rachunki bankowe ale egzekucja z nich była bezskuteczna, nie posiada wierzytelności zdatnych do zajęcia, nie figuruje w operacie ewidencji gruntów i budynków jako właściciel/ użytkownik wieczysty nieruchomości, nie figuruje jako właściciel lub współwłaściciel pojazdów mechanicznych, nie figuruje w rejestrze zastawów oraz posiada inne zadłużenia i postępowania egzekucyjne.

(k. 25: wniosek o egzekucję z 4.03.2013 r.;

k. 26: pismo od Komornika z 15.12.2014 r.;

k. 135: pismo od Komornika z 15.03.2016 r.;

k. 134: postanowienie Komornika z 21.06.2016 r., sygn. (...)).

Dłużniczka J. B. (2) była właścicielką w 1/2 udziału w nieruchomości nr (...) położonej w S.. Umową darowizny (...) rep. A. nr (...)dłużniczka darowała podmiotowy udział swojej matce – pozwanej W. Ł.. Działka ta ma powierzchnię (...)i jest zabudowana budynkiem mieszkalnym; stanowiła współwłasność po 1/2 części dłużniczki i jej brata J. Ł. (2), który – przedmiotową czynnością prawną – również darował swój udział matce. W dniu (...)pozwana darowała (rep. A. nr(...)) swojemu mężowi J. Ł. (3) udział w 1/2 części nieruchomości nr ewid. (...) położonej w S., darowała mu też prawo własności położonych w B. działek nr: (...). Równocześnie pozwana z mężem J. Ł. (3) ustanowili na rzecz swoich dzieci, tj. dłużniczki J. B. (2) i syna J. Ł. (2) nieodpłatną służebność osobistą w postaci prawa dożywotniego mieszkania w budynku znajdującym się na działce nr (...) (wcześniej, przed darowizną(...), analogiczną służebność nieodpłatnego, dożywotniego mieszkania miała pozwana z mężem). W tym okresie czasu dłużniczka J. B. (2) wyzbyła się też innych nieruchomości. W dniu (...)darowała swojemu bratu J. Ł. (2) działki nr (...) położone w B., a ten – o czym wspomniano

wyżej – w dniu (...) darował je pozwanej (swojej matce), która z kolei – w dniu (...)– darowała je swojemu mężowi. Dłużniczka była też właścicielką działek nr (...) objętych księga wieczystą nr (...), z których działkę nr (...) darowała swojemu wujkowi J. M., zaś działkę nr (...) darowała H. M.. Dłużniczka była także właścicielką działki nr (...) objętych księga wieczystą nr (...), z których działkę nr (...) darowała wujkowi J. M., a działkę nr (...) darowała H. M.. Oprócz tego dłużniczka zbyła również mieszkanie, które miała w K. oraz nieruchomości gruntowe w J. N..

(k. 126-128: wypis aktu notarialnego (...), rep. A. nr (...);

k. 129-131: wypis aktu notarialnego z (...), rep. A. nr (...);

k. 17-21 i 142: odpis KW nr (...);

k. 27-32: odpis KW nr (...).

Prawomocnym wyrokiem z dnia (...), Sąd Rejonowy w S. uznał za bezskuteczną względem powoda A. B.:

- umowę darowizny(...) rep. A. nr (...)mocą której dłużniczka J. B. (2) darowała bratu J. Ł. (2) działki nr (...) położone w B.,

- umowę darowizny z (...), rep. A. nr (...) mocą której J. Ł. (2) darował matce W. Ł. działki nr (...) położone w B.,

- umowę darowizny z (...), rep. A. nr (...), mocą której W. Ł. darowała swojemu mężowi J. Ł. (3) działki nr (...) położone w B., -

a to w celu umożliwienia powodowi zaspokojenia wierzytelności wynikającej z tytułu wykonawczego w postaci wyroku SR w S. z (...) i wyroku SO (...). Pozwany w tej sprawie J. Ł. (3) wystąpił do Sądu Rejonowego w (...) z wnioskiem – zawartym w piśmie z 6.09.2016 r. – o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku w sprawie (...) oraz o wstrzymanie wykonania tego wyroku.

(k. 141: odpis prawomocnego wyroku SR w S. (...);

k. 149: odpis pisma procesowego J. Ł. (3) z 6.09.2016 r. w sprawie (...).

A. M., testamentem własnoręcznym z daty (...)rozporządziła gospodarstwem rolnym położonym w B. będącym „obecnie w posiadaniu jej wnuczki J. Ł. (1) bez jej zgody” dzieląc je na swoje dzieci, a to: H. M. (...), córkę W. Ł. (...), syna J. M. (...) i syna S. M. (zachowuje to , co wcześniej otrzymał). A. M. nakazała w testamencie , aby dom wraz z (...)działką po jej śmierci sprzedać, a uzyskane pieniądze podzielić po równo pomiędzy czworo jej dzieci.

(k. 118: kopia testamentu A. M. z(...)).

Ustaień faktycznych Sąd dokonał w oparciu o wymienione wyżej dowody z dokumentów zarówno urzędowych(w tym prawomocne orzeczenia Sądów), jak i prywatnych. Ich autentyczność nie była kwestionowana przez strony, a ponieważ nie wzbudziły one wątpliwości Sądu uznano je za wiarygodne. Poczyniono na ich podstawie ustalenia co do faktów wynikających z ich treści, stosownie do art. 244 i 245 kpc.

Sąd zważył co następuje:

Przedmiotowy pozew zasługuje na uwzględnienie, zaś stan faktyczny sprawy nie budzi wątpliwości i nakazuje przyjąć, że spełnione zostały przesłanki skargi pauliańskiej określone w art. 527 i następne kc.

Zgodnie z art. 527 § 1 kc, gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć; czynność prawna jest dokonana z pokrzywdzeniem

wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności (§ 2); jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (§ 3).

Stosownie do art. 528 kc, jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie (tak jak w niniejszej sprawie), wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Z kolei w myśl art. 529 kc, jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny.

Celem skargi pauliańskiej jest ochrona interesów wierzyciela na wypadek nielojalnego postępowania dłużnika, który z pokrzywdzeniem wierzyciela wyzbywa się składników swojego majątku na rzecz osób trzecich lub majątek ten obciąża i w ten sposób stwarza lub pogłębia stan swojej niewypłacalności (zob. M. Pyziak-Szafnicka [w:] „System prawa prywatnego”, t.6, s. 1226 i n.).

W stanie faktycznym sprawy poszczególne przesłanki skargi pauliańskiej zostały spełnione.

1) Istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela (tu powoda) w postaci wierzytelności nie budzi wątpliwości; wierzytelność chroniona wynika bowiem z prawomocnego postanowienia SR w (...).

2) Dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią zostało wykazane, skoro dłużnik powoda (J. B. (2)) darowała w dniu (...)pozwanej (swojej matce) udział w 1/2 prawa własności zabudowanej działki nr (...) położonej w S..

3) Pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika miało miejsce. Przesłankę „pokrzywdzenia” definiuje cytowany wyżej art. 527 § 2 kc. Jest to taki stan majątku dłużnika, że egzekucja nie przyniesie zaspokojenia; inaczej – stan majątku, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie w czasie zaspokojenia wierzyciela (zob. M. Pyziak-Szafnicka [w:] „System prawa prywatnego”, t. 6, s. 1249; wyrok SA w Warszawie z 19.11.1997 r., I ACa 737/97; wyrok SN z 24.01.2000 r., III CKN 554/98; wyrok SN z 28.11.2001 r., IV CKN 525/00; wyrok SN z 29.06.2004 r., II CK 367/03). Ta niewypłacalność dłużnika musi istnieć w dacie wystąpienia z akcją pauliańską, jak i w dacie orzekania. W przedmiotowej sprawie przesłanka ta została spełniona skoro egzekucja przeciwko dłużniczce okazała się bezskuteczna, a dłużniczka nie ma majątku zdatnego do zaspokojenia wierzyciela (powoda). W niniejszej sprawie na skutek przedmiotowej darowizny dłużniczka J. B. (2) stała się – jak wynika z poczynionych ustaleń - niewypłacalna skoro wykazano, że wobec stanu jej majątku (w toku egzekucji nie ustalono żadnego majątku dłużniczki) niemożliwe jest zaspokojenie wierzytelności skarżącego (zob. wyrok SN z 24.01.2000 r., III CKN 554/98).

4) Nie budzi wątpliwości, że pomiędzy przedmiotową, nielojalną czynnością prawną dłużniczki, a pokrzywdzeniem powoda jako wierzyciela istnieje związek przyczynowy rozumiany jako warunek konieczny (conditio sine qua non) powstania lub pogłębienia niewypłacalności. Gdyby bowiem dłużniczka nie dokonała przedmiotowej darowizny to istniałby składnik majątku zdatny do zaspokojenia (w całości lub przynajmniej w części) wierzytelności powoda.

5) Przedmiotowa darowizna została przez dłużniczkę dokonana ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Przy tej przesłance nie jest konieczne, aby w zamiarze dłużnika leżało pokrzywdzenie wierzycieli lub by ten zamiar był skierowany przeciwko określonemu wierzycielowi. Wystarczy, że dłużnik ma świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Świadomość taka istnieje, gdy dłużnik wie, że na skutek czynności prawnej określone aktywa wyjdą z jego majątku i że z tego powodu wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem, a w konsekwencji nastąpi ich pokrzywdzenie (A. Ohanowicz [w:] „System prawa cywilnego”, t. III, cz. 1, s. 948; M. Pyziak-Szafnicka [w:] „System prawa prywatnego”, t. 6, s. 1259). Do przyjęcia, że dłużnik dokonywał czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli wystarczy, by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności (wyrok SA w Poznaniu z 12.05.2005 r., I ACa 1764/04; wyrok SA w Katowicach z 18.03.2010 r., VACa 27/10, wyrok SA w Szczecinie z 22.08.2012 r., I ACa

816/11). Świadomość pokrzywdzenia wierzycieli powinna towarzyszyć dłużnikowi w chwili dokonywania czynności prawnej (A. Ohanowicz[w:] „System prawa cywilnego”, t. III, cz. 1, s. 948; M. Pyziak-Szafnicka [w:] „System prawa prywatnego”, t. 6, s. 1260). W przedmiotowej sprawie taka świadomość po stronie dłużniczki istniała i wynika to nie tylko z domniemania prawnego z art. 529 kc, ale przede wszystkim z okoliczności faktycznych ustalonych w sprawie. W dacie niełojalnej czynności prawnej (14.06.2011 r.) dłużniczka wiedziała, że powód ma przedmiotową (chronioną) wierzytelność skoro;

- powód wzywał ją do zapłaty jeszcze w listopadzie 2009 r.;

- powód w marcu 2010 r. wytoczył o nią powództwo, a dłużniczka otrzymała odpis pozwu;

- dłużniczka była w opóźnieniu w spłaceniu wierzytelności od 8.07.2010 r. (ponad rok przed niełojalną czynnością prawną).

W sytuacji, gdy ponadto przedmiotowa wierzytelność nie jest (i wówczas też nie była) jedyną wierzytelnością powoda względem dłużniczki oraz w okresie czasu nieznacznie poprzedzającym dokonanie niełojalnej czynności prawnej dłużniczka zbyła także inne swoje aktywa majątkowe w postaci nieruchomości (głównie poprzez darowizny w kręgu rodziny), to nie ma żadnych wątpliwości, że dłużniczka co najmniej przewidywała w granicach ewentualności, że dokonując tej darowizny ograniczyła swoją wypłacalność i tym samym krzywdzi wierzyciela.

Powyższe argumenty wynikające wprost z faktów ustalonych w oparciu o dokumenty zebrane w sprawie, przy uwzględnieniu zaprezentowanej wyżej (i utrwalonej) wykładni przesłanki :świadomości” pokrzywdzenia wierzycieli, skutkowały oddaleniem wniosków dowodowych pozwanej z osobowych źródeł dowodowych, które zmierzały do wykazania sugerowanych przez pozwaną motywów działania dłużniczki przy dokonywaniu czynności prawnych skutkujących wyzbyciem się przez nią swojego majątku. Przeprowadzenie tych dowodów było – w realiach sprawy – zbędne.

6) Pozwana uzyskała korzyść majątkową na skutek przedmiotowej czynności prawnej, nabyła bowiem udział w 1/2 prawa własności zabudowanej nieruchomości gruntowej.

7) Zła wiara osoby trzeciej (w tym przypadku pozwanej) nie musi być w niniejszej sprawie wykazana, a to z uwagi na dyspozycję cytowanego na wstępie rozważań art. 528 kc. Nieodpłatny charakter przysporzenia (abstrahując od faktu, że dłużniczka i pozwana to osoby bliskie w rozumieniu art. 527 § 3kc) skutkuje tym, że powód jako wierzyciel może wystąpić z akcją pauliańską przeciwko pozwanej nawet, gdyby ona nie wiedziała (i przy dochowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć), że dłużniczka działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Pozwana – zgodnie z art. 533 kc – mogłaby zwolnić się z zadośćuczynienia roszczeniu powoda gdyby, albo go zaspokoila, albo wskazała mienie dłużniczki wystarczające do zaspokojenia wierzytelności powoda. W art. 533 kc in fine chodzi o wskazanie jedynie takiego mienia dłużnika, co do którego można – z najwyższym stopniu prawdopodobieństwa graniczącym z pewnością – przyjąć, że pozwoli na zaspokojenie (realne, a nie hipotetyczne) wierzyciela (zob. wyrok SA w Łodzi z 25.05.2016 r. , I ACa 1700/15, Lex nr 2069287). Tego pozwana nie uczyniła, a jej twierdzenia, że dłużniczka posiada mienie zdatne do zaspokojenia wierzytelności powoda są nie tylko gołosłowne, ale i sprzeczne z wynikiem postępowania egzekucyjnego.

Z powyższych względów orzeczono jak w pkt I wyroku w oparciu o przywołane wyżej przepisy.

Orzeczenie o kosztach procesu (pkt II) opiera się o zasadę odpowiedzialności za wynik procesu oraz art. 98 § 1 i 3 kpc. Na zasądzoną od pozwanej kwotę 10.644 zł składają się: opłata od pozwu – 7.027 zł, „taryfowe” wynagrodzenie pełnomocnika z opłatą od pełnomocnictwa – 3.617 zł.